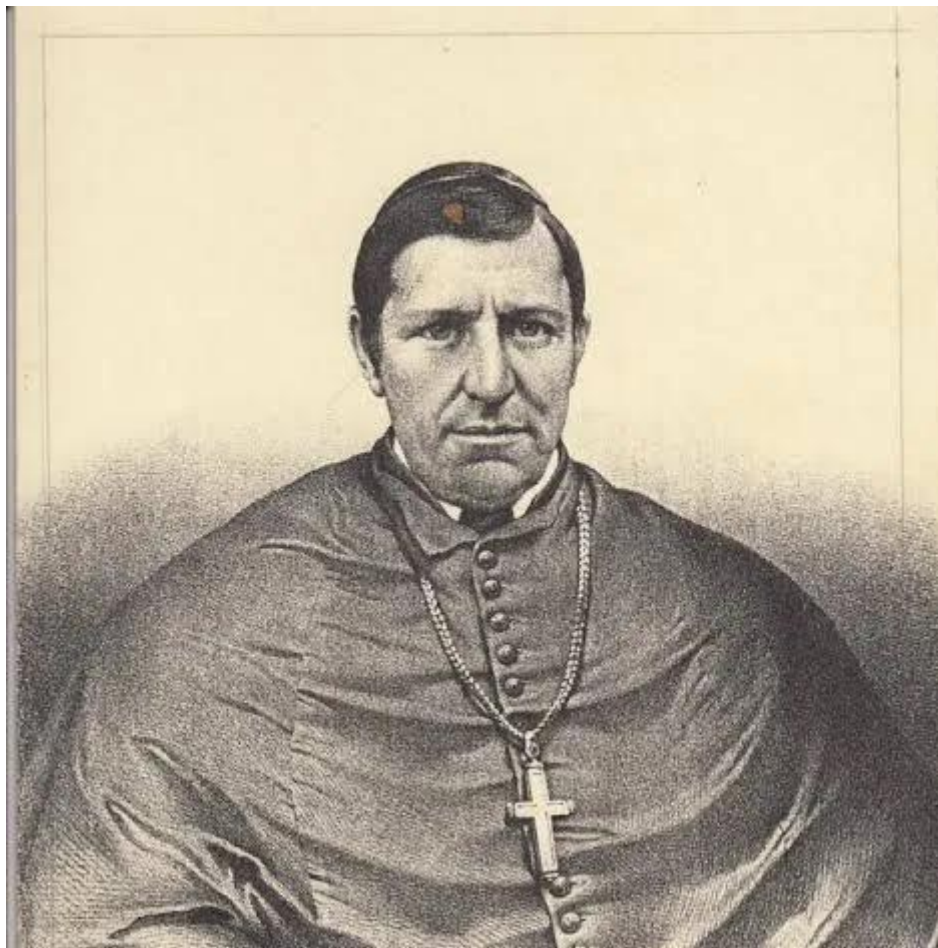

Žemaičių vyskupas Motiejus Valančius (1801–1875) paskelbtas 2026-ųjų metų žmogumi

Šaltinis:

bernardinai.lt Žemaičių vyskupas Motiejus Valančius (1802-1875). Nuotrauka iš Kauno arkivyskupijos kurijos archyvo.

KATALIKŲ TIKYBOS PAMOKOS PLANAS (1–2 klasė)

Tema: Gerumo kelias su vyskupu Motiejumi Valančiumi

Pasiekimų sritys ir pasiekimai

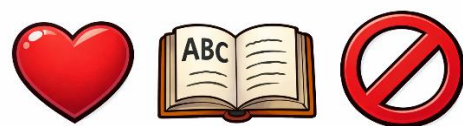
Klasių koncentrai	Slenkstinis lygis	Patenkinamas lygis	Pagrindinis lygis	Aukštesnysis lygis
1–2 klasių koncentras	Pateikia kasdinių gerų darbų pavyzdžių, kuriuos gali atlikti patys (E4.1).	Kasdienius gerus darbus suskirsto į tuos, kuriuos galima padaryti rankomis, žodžiu, mintimis (E4.2).	Jėzaus darbų perspektyvoje įvertina savo gerus darbus (E4.3).	Dalyvauja gerumo akcijoje ir kūrybiškai pristato savo patirtį (E4.4).

<https://emokykla.lt/bendrosios-programos/visos-bendrosios-programos/19?types=5&clases=&educations=&ach-1=1&ach-3=1&ach-5=2&ach-4=1#e19310758320>

Pamokos trukmė 45 min.

Pamokos uždavinys: Susipažinę su vyskupo Motiejaus Valančiaus gyvenimu ir darbais, atpažins kasdienes gerus darbus, įvertins savo elgesį Jėzaus mokymo apie meilę artimui šviesoje ir pagal savo galimybes juos pritaikys kasdienybėje	
Ižanga. Trumpa įtraukianti užduotėlė. Paslaptingas klausimas. Mokytoja tyliai sako: „Šiandien sužinosime apie žmogų, kuris padėjo daugeliui tapti stipresniais ir laimingesniais. Jis nekovojo kardu. Jis kovojo... gerumu. Kaip manote – ar taip įmanoma?“ Trumpa vaikų reakcija. Judesio žaidimas „Jei taip – atsistok!“ Vaikai sėdi. Mokytoja skaito teiginius. Jei tinka – atsistoja. • Jei esi kam nors padėjęs – atsistok. • Jei moki pasakyti „ne“, kai siūlo kažką blogo – atsistok. • Jei esi paguodęs liūdną draugą – atsistok. • Jei manai, kad gerumas yra stiprybė – atsistok. Ant lentos trys simboliai: • (gerumas)	Ugdomos kompetencijos: Pažinimo, SESG

- 📖 (mokslas, skaitymas)
- 🚫 (drąsa atsisakyti blogo)

Paklauskite: „Kurį iš šių dalykų turėjo tikras gerumo herojus?“.. Vaikai spėlioja, kuris paveikslėlis svarbiausias. Tuomet parodo vysk. Motiejaus Valančiaus paveikslą ir trumpai pristatomas kaip žmogus, kuris darė visus šiuos dalykus.

Seniai seniai prieš 225 metus Lietuvoje gimė berniukas vardu Motiejus. Jis augo paprastoje šeimoje, mėgo mokytis ir labai mylėjo Dievą. Motiejus svajojo tapti kunigu, kad galėtų padėti žmonėms. Kai Motiejus užaugo, Lietuva nebuvo laisva – ją valdė Rusijos caras. Lietuviams buvo draudžiama spausdinti ir skaityti knygas lietuvių kalba, todėl žmonėms buvo sunku išsaugoti savo kalbą ir tikėjimą.

Užaugęs Motiejus tapo kunigu, o vėliau – vyskupu. Žmonės jį labai gerbė, nes jis rūpinosi vargstančiais, skatino vaikus mokytis skaityti ir rašyti. Jis drąsino žmones nebijoti būti lietuviais ir saugoti savo tikėjimą.

Vyskupas Motiejus Valančius mokė žmones gyventi gražiai ir atsakingai. Jis ragino neskriausti savęs ir kitų, rinktis tai, kas gera ir teisinga. Jis sakė, kad tikėjimas ir geri darbai stiprina žmogų.

Motiejus Valančius labai mylėjo Lietuvą ir jos žmones. Jis norėjo, kad visi būtų išsilavinę, sąžiningi ir geri vieni kitiems.

Užbaigimo klausimas „Jei šiandien vyskupas Motiejus Valančius ateitų į mūsų klasę – už ką jis mus pagirtų?“. Leiskite 2–3 vaikams pasidalinti.

Pagrindinė veikla : DARBO LAPAS

Gerumo kelias su vyskupu Motiejumi Valančiumi

Vardas: _____

E4.1 – SLENKSTINIS LYGIS. *Aš galiu daryti gerus darbus*

Užduotis: Apskritimu apibrauk gerus darbus, kuriuos gali atlikti pats / pati.

- ☐ Padėti draugui
- ☐ Pasakyti „prašau“ ir „ačiū“
- ☐ Pasidalinti daiktais
- ☐ Tyčia įžeisti
- ☐ Paklaustyti tėvų ir mokytojų
- ☐ Paguosti liūdną žmogų

E4.2 – PATENKINAMAS LYGIS. *Geri darbai: rankomis, žodžiais, mintimis*

Užduotis: Sujunk gerą darbą su tinkama vieta. Nubrėžk linijas, kurios tinka.

Rankomis	padedu draugui sakau „ačiū“
Žodžiu	pagiriu draugą meldžiuosi už kitus
Mintimis	pasidalinu pieštuku linkiu draugui gero

E4.3 – PAGRINDINIS LYGIS. *Mano geri darbai Jėzaus ir vyskupo M. Valančiaus pavyzdžiu*

Prisimink: Jėzus mokė mylėti artimą.

Užduotis: Pažymėk ✓, kas rodo gerą širdį.

- ☐ paguosti liūdną draugą
- ☐ juoktis iš kito
- ☐ pasidalinti žaislu
- ☐ padėti mažesniui
- ☐ pasakyti piktą žodį

Užbaik sakinį: Kai darau gerą darbą, jaučiuosi _____.

E4.4 – AUKŠTESNYSIS LYGIS. *Aš dalyvauju gerumo ir atsakingo pasirinkimo akcijoje*

Vyskupas Motiejus Valančius mokė žmones daryti gera. Pasirink gerą darbą, kurį padarysi šią savaitę.

- ☐ padėsiu namuose
- ☐ paguosiu draugą
- ☐ pasidalinsiu žaislu
- ☐ pasakysiu gerą žodį
- ☐ kitas mano geras darbas: _____

Nupiešk, kaip atlikai šį gerą darbą:

Trumpai papasakok: Kam padėjai? _____

ĮSIVERTINIMAS

Nuspalvink ar pažymėk:

 Supratau, kaip galiu daryti gera kitiems

 Dar mokausi rinktis tai, kas gera

 Noriu stengtis dar labiau

Užbaik sakinį:

„Noriu būti panašus / panaši į vyskupą Motiejų Valančių, kai...“

KATALIKŲ TIKYBOS PAMOKOS PLANAS (7–8 klasė)

Tema: Vyskupas Motiejus Valančius – tautos ir tikėjimo ganytojas

Trukmė: 45 min.

Pamokos uždavinys: Susipažindami su vysk. M. Valančiaus asmenybe ir veikla dirbdami grupėse sukurs „Spaudos draudimo slaptą laišką“ Vertinimas: 1. Įvardija bent 2 svarbius vysk. M. Valančiaus gyvenimo ir veiklos faktus. 2. Mokinys aktyviai dalyvauja grupės veikloje. Pasiūlo bent 1 idėją ar sakinį, kuris panaudojamas kuriant „slaptą laišką“. 3. Pokalbio metu gerbia kitų požiūrį, vertybes, kartu siekia bendrų tikslų.	
Pamokos eiga 1. Įvadinė veikla – „Kas yra tikras lyderis?“ (5 min.) Mokiniai atsako: – <i>Kokias savybes turi žmogus, kuris keičia tautos gyvenimą?</i> – <i>Ar tikėjimas gali padėti keisti visuomenę?</i> 2. Trumpas perėjimas prie temos – pristatomas vyskupas M. Valančius https://www.vle.lt/straipsnis/motiejus-valancius/. Pateikiami pagrindiniai faktai: – Gimimą Žemaitijoje. – Tarnystę kaip Žemaičių vyskupo. – Blaivybės sąjūdį. – Kovą už lietuvišką spaudą. – Rūpinimąsi švietimu ir parapijomis. Akcentuoti: – Jis drąsiai gynė tikėjimą carinės priespaudos metu. – Skatino blaivybę – žmonių orumui ir šeimų stiprinimui. – Rūpinosi, kad žmonės mokėtų skaityti ir pažintų tikėjimą. Klausimai klasei:	Ugdomos kompetencijos: Pažinimo, SESG, komunikavimo, kūrybiškumo. Reikalingos priemonės: Kompiuteris ar išmanioji lenta, popieriaus lapai, rašymo priemonės

Kodėl tikėjimas jam buvo svarbus ne tik bažnyčioje, bet ir kasdienybėje? Ar šiandien reikia tokių žmonių?

Apibendrinimas XIX a. carinės Rusijos valdymo ir spaudos draudimo sąlygomis formavosi lietuvių tautinė savimonė. Vysk. Motiejaus Valančiaus epochoje visuomenė ne tik mokėsi skaityti, gyventi blaiviai, bet išgyveno ir gilų moralinį bei kultūrinį atsinaujinimą.

3. Kūrybinė grupinė veikla – „Spaudos draudimo slaptas laiškas“

Klasė suskirstoma į 3–4 grupes. Kiekviena grupė gauna situaciją: *Įsivaizduokite, kad gyvenate XIX a. ir negalite laisvai spausdinti lietuviškų knygų. Jūs esate vysk. M. Valančiaus bendradarbiai.*

Užduotis: Sukurti trumpą (5–7 sakinių) slaptą laišką parapijai, kuriame:

- padrąsinate žmones saugoti tikėjimą,
- kviečiate atsisakyti žalingų įpročių,
- skatinate mokytis skaityti.
- panaudoti vieną Evangelijos mintį arba Jėzaus padrąsinimą.

(„Būkite drąsūs – aš nugalėjau pasaulį.“ (Jn 16,33), „Palaiminti persekiojami dėl teisumo.“ (Mt 5,10))

Pristatymas klasei.

4. Papildoma kūrybinė veikla – „Jei vysk. M. Valančius gyventų šiandien...“ . Mokiniai porose pasirenka vieną:

- Sukurti 3 „Instagram“ įrašus, kuriuos skelbtų vysk. M. Valančius.
- Parašyti trumpą motyvacinę kalbą jaunimui ginant tiesą socialiniuose tinkluose.
- Sukurti šūkį kaip jis kovotų su šiuolaikinėmis priklausomybėmis.

5. Refleksija / Įsivertinimas. Mokiniai užpildo lentelės „*Evangelija – vysk. M. Valančiaus veiksmai – Mano gyvenimas*“ paskutinę skiltį ir užbaigia pateiktus sakinius.

Lentelė: „Evangelija – vysk. M. Valančiaus veiksmai – Mano gyvenimas“

Evangelija (Jėzaus mokymas)	Vysk. M. Valančiaus veiksmai istorijoje	Mano gyvenimas šiandien
„Jūs esate pasaulio šviesa.“ (Mt 5,14)	Drąsiai gynė tikėjimą spaudos draudimo metu, organizavo lietuviškų knygų leidimą.	Kaip aš galiu būti šviesa savo klasėje ar draugų rate?
„Tiesa padarys jus laisvus.“ (Jn 8,32)	Rūpinosi žmonių švietimu, skatino mokytis skaityti, kad tikėjimas būtų sąmoningas.	Ar ieškau tiesos? Ar stengiuosi mokytis ir gilintis?
„Jūsų kūnas yra Šventosios Dvasios šventykla.“ (1 Kor 6,19)	Pradėjo blaivybės sąjūdį, kovojo su girtavimu dėl žmonių orumo.	Kaip rūpinuosi savo kūnu ir sveikais pasirinkimais?
„Kas nori būti didžiausias, tebūna jūsų tarnas.“ (Mt 20,26)	Tarnavo žmonėms kaip ganytojas, rūpinosi parapijomis ir šeimomis.	Ar gebu tarnauti kitiems be naudos sau?
„Palaiminti persekiojami dėl teisumo.“ (Mt 5,10)	Nepabūgo carinės valdžios spaudimo ir gynė Bažnyčią.	Ar turiu drąsos laikytis tikėjimo, kai tai nepopuliariu?
„Mylėk savo artimą kaip save patį.“ (Mt 22,39)	Vienijo bendruomenę, stiprino šeimas ir tautinę savimone.	Kaip galiu būti geru bendruomenės, šeimos, tautos nariu?

Užbaikite sakinius:

- Šiandien sužinojau, kad.....
- Mane labiausiai įkvėpė.....
- Iš vysk. M. Valančiaus galiu pasimokyti.....
- Savo darbą vertinu (1–5), nes.....

KATALIKŲ TIKYBOS PAMOKOS PLANAS (9–IV GIMN. KL.)

Tema: Tikėjimas kaip tautos stiprybė: Vyskupas Motiejus Valančius istorijos lūžio metu

Trukmė: 1-2 pamokos.

Klasė: 9-IV gimn. kl

Pamokos uždavinys: Mokiniai, analizuodami filmo ištraukas apie Motiejaus Valančiaus veiklą, ir dalyvaudami debatuose paaiškins tikėjimo ir moralinės lyderystės ryšį tautos išlikimui.

Vertinama:

Vertinimo kriterijus	Slenkstinis	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
Vysk. M. Valančiaus veiklos supratimas	Įvardija 1 veiklos pavyzdį, bet nepaaiškina jo reikšmės.	Įvardija 1–2 veiklos pavyzdžius ir trumpai nusako jų reikšmę	Įvardija mažiausiai 2 veiklos pavyzdžius ir paaiškina jų reikšmę tautos išlikimui.	Įvardija 3 ar daugiau veiklos pavyzdžių ir aiškiai paaiškina jų reikšmę tautos moraliniam ir kultūriniam išlikimui.
Tikėjimo ir moralinės lyderystės ryšio paaiškinimas	Pateikia 1 neaiškų arba nepagrįstą teiginį apie ryšį.	Pateikia 1 argumentą , kaip tikėjimas susijęs su moraline lyderyste.	Pateikia 2 argumentus , paaiškinančius tikėjimo ir moralinės lyderystės ryšį.	Pateikia 3 ar daugiau argumentų , pagrindžia juos pavyzdžiais iš aptarto turinio.
Dalyvavimas debatuose	Išsako vieną trumpą nuomonę be pagrindimo.	Pateikia 1 argumentą arba atsako į kito mokinio mintį.	Pateikia 1 argumentą ir 1 reakciją į kito mokinio mintį.	Pateikia 2 ar daugiau argumentų , reaguoja į kitų mokinių mintis ir argumentuotai jas papildo ar ginčija.

PAMOKOS EIGA

I. Įžanga. Lentoje klausimas: *Ar tikėjimas gali būti politinės ir kultūrinės laisvės pagrindas?* Trumpas supažindinimas su vysk. M. Valančiumi. <https://www.vle.lt/straipsnis/motiejus-valancius/>

Trumpas kontekstas:

- Rusijos imperijos valdymas,

Ugdomos kompetencijos:

Pažinimo, pilietiškumo, SESG

- spaudos draudimas,
- blaivybės sąjūdis,
- knygnešystė.

II. Filmo ištraukų peržiūra ir analizė .

Rekomenduojamos ištraukos: *(Laiko ženklai. M. Valančius – muzikų vyskupas, LRT)*

~03:00–08:00 min. Apie istorinį kontekstą ir Valančiaus paskyrimą vyskupu. **Aptarti:** *kokia buvo situacija Bažnyčiai ir tautai?*

~12:00–18:00 min. Apie blaivybės sąjūdį ir moralinę reformą. **Aptarti:** *ar tai buvo tik religinė, ar ir socialinė kova?*

Moralinis atsinaujinimas kaip laisvės pradžia. Filme matome, kad vysk. Motiejus Valančius blaivybės sąjūdį pradėjo ne kaip politinį protestą, bet kaip moralinę reformą. Tačiau pasekmės buvo platesnės:

- sumažėjo priklausomybė nuo carinės valdžios kontroliuojamos degtinės prekybos,
- stiprėjo žmonių orumas ir savivertė,
- augo bendruomeniškumas.

Tai rodo, kad vidinė laisvė (išsilaisvinimas iš priklausomybių) tampa pamatu ir išorinei laisvei.

~22:00–28:00 min. Apie lietuvišką spaudą, knygų leidimą, tautos švietimą. **Aptarti:** *kaip tikėjimas siejasi su kultūra ir tautine savimone?*

Tikėjimas ir kultūrinė tapatybė. Filmo dalyje apie lietuvišką spaudą atsiskleidžia, kad vysk. M. Valančius rūpinosi:

- lietuviškų knygų leidimu,
- tautos švietimu,
- tikėjimo mokymu gimtąja kalba.

Carinės rusifikacijos laikotarpiu tai buvo ir kultūrinio pasipriešinimo forma. Tikėjimas čia veikė kaip:

- kalbos saugotojas,
- tautinės savimonės stiprintojas,
- vertybinis stuburas.

Tikėjimas tapo kultūrinės laisvės erdve, kai politinė laisvė buvo apribota.

Apibendrinimas: vysk. Motiejus Valančius rodo, kad tikėjimas nėra vien privatus dalykas – jis gali formuoti tautos moralę, kultūrą ir atsparumą istorijos išbandymams.

III. Debatai. *Ar tikėjimas gali būti politinės ir kultūrinės laisvės pagrindas?*

Diskusijos organizavimo idėja klasei. **Debatų lentelės pavyzdys.**

- Klasė padalijama į dvi grupes („UŽ“ ir „PRIEŠ“).
- Kiekviena grupė pasirenka 3 stipriausius argumentus.

Apibendrinimas:

Tikėjimas gali būti politinės ir kultūrinės laisvės pagrindas, jei jis ugdo sąžinę, atsakomybę ir bendruomeniškumą, kaip tai matome vysk. M. Valančiaus veikloje. Tačiau laisvai visuomenei būtina užtikrinti religijos laisvę ir valstybės neutralumą, kad tikėjimas netaptų prievartos ar skaldymo įrankiu

REFLEKSIJA. Pagalvok apie šiandienos diskusiją ir pažymėk savo atsakymus.

Suprantu ir galiu paaiškinti. Užrašyk **vieną argumentą**, kaip tikėjimas gali padėti žmogui būti moraliniu lyderiu ir prisidėti prie tautos išlikimo.

.....

Dar svarstau / nesu visiškai tikras. Parašyk **vieną mintį ar klausimą**, kuris tau liko neaiškus arba kurį dar norėtum aptarti.

.....

Buvo sunku

Debatų lentelės pavyzdys. **Ar tikėjimas gali būti politinės ir kultūrinės laisvės pagrindas?**

Argumentai „UŽ“	Argumentai „PRIEŠ“
Tikėjimas ugdo vidinę laisvę. <i>Teiginys:</i> Politinė laisvė prasideda nuo žmogaus sąžinės laisvės. <i>Pagrindimas:</i> Blaivybės sąjūdis padėjo žmonėms išsivaduoti iš priklausomybių. <i>Galimas atsakymas diskusijoje:</i> Žmogus, kuris valdo save, sunkiau pavergiamas politiškai.	Tikėjimas gali būti išnaudojamas valdžios <i>Teiginys:</i> Religija kartais tampa kontrolės priemone. <i>Galimas atsakymas:</i> Jei tikėjimas primetamas, jis gali slopinti laisvę, o ne ją stiprinti
Tikėjimas stiprina tautinę tapatybę <i>Teiginys:</i> Tikėjimas saugo kalbą ir kultūrą. <i>Pagrindimas:</i> Valančius skatino lietuvišką spaudą ir švietimą rusifikacijos laikotarpiu. <i>Galimas atsakymas:</i> Kai kalba ir tikėjimas siejasi, formuojasi stipresnė kultūrinė savimonė.	Politinė laisvė grindžiama įstatymais, ne tikėjimu <i>Teiginys:</i> Demokratija remiasi konstitucija ir žmogaus teisėmis. <i>Galimas atsakymas:</i> Laisvė užtikrinama teisinėmis garantijomis, o ne vien religine motyvacija
Tikėjimas skatina socialinį teisingumą <i>Teiginys:</i> Krikščioniškos vertybės gina žmogaus orumą. <i>Pagrindimas:</i> Blaivybės sąjūdis mažino socialines problemas (smurtą, skurdą). <i>Galimas atsakymas:</i> Tikėjimas gali būti moralinis kompasas politiniams sprendimams.	Skirtingos religijos – skirtingos vertybės <i>Teiginys:</i> Daugiakultūroje visuomenėje viena religija negali būti visų pagrindas. <i>Galimas atsakymas:</i> Valstybė turi būti neutrali, kad užtikrintų visų piliečių laisvę.
Tikėjimas telkia bendruomenę <i>Teiginys:</i> Bendruomeniškumas stiprina visuomenę. <i>Pagrindimas:</i> Blaivybės brolijos kūrė solidarumą. <i>Galimas atsakymas:</i> Vieninga bendruomenė lengviau apgina savo teises.	Moralė nebūtinai kyla tik iš tikėjimo <i>Teiginys:</i> Žmogus gali būti doras ir be religinio pagrindo. <i>Galimas atsakymas:</i> Etinės vertybės gali būti grindžiamos humanizmu ar filosofija.

Naudota literatūra:

1. <https://www.vle.lt/straipsnis/motiejus-valancius/>

2. <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/14866/laiko-zenklai-m-valancius-muziku-vyskupas>

Laiko ženklai. M. Valančius - muzikų vyskupas

Laidos vedėja Liudvika Pociūnienė apie modernaus lietuvio ištakas 19 a., kada lietuviškai kalbantys valstiečiai suskato į mokslą leisti savo vaikus. Žemaičiai metė gerti, ėmė skaityti, radosi pirmosios lietuviškos jiems skirtos knygelės. Tai vadiname Valančiaus epocha.

3. <https://www.sventumogarsas.lt/istikimi-kristui/vyskupo-motiejaus-valanciaus-tarnyste-i/>